

U Caracasu, 28. prosinca 2024.

Draga braćo, hvaljen Isus i Marija,

Prošli puta pisao sam vam prije godinu dana.

Ovdje prvi semestar završava krajem siječnja i početkom veljače. Tako da svake godine imamo [susret bogoslova](#) pet dana u veljači i odmah potom odlazimo držati duhovne obnove za učenike naših gimnazija i tehničkih škola.

Tako su mene pozvala braća u [San Fernando de Atabapo](#) (sjeverni dio Amazonske prašume uz kolumbijsku granicu). Tamo imamo župu i gimnaziju od 600 učenika. Sa mnom je išao u pratnji bogoslov Yoanny José Graterol Machado s kojim sam bio u La Esmeraldi godinu dana na pedagoškoj praksi.

Osim duhovne obnove ideja je bila da tamo instaliramo antenu Starlink i postavimo računalnu mrežu u gimnaziji kako bi zajednica salezijanaca i profesori mogli imati pristup Internetu preko satelita. Ovdje je korištenje antene još uvijek ilegalno, unatoč tome može se legalno kupiti u trgovinama samo nije moguće dobiti račun R-1 već samo otpremnicu. Zbog toga sam tražio provincijala da mi napiše dopis u kojem naznačuje da sam poslan u misijsku postaju postaviti opremu. Kako bismo izbjegli probleme provincijal nas je odvezao svojim autom do grada [Maracaya](#) (oko 150 km jugozapadno od [Caracasa](#)) i odande smo nastavili autobusom put prema [Puertu Ayacuchu](#) gdje smo prenoćili u [Apostolskom vikarijatu](#). Sve je prošlo u redu, autobus se zaustavljao svakih sat vremena, a put je trajao oko 14 sati. Nacionalna policija kontrolirala je putnike i prtljagu. Ovog puta manje nego prije dvije godine kada sam svako malo morao otvarati prtljagu. Svega jedanput, jedan policajac me zatražio da otvorim torbu u kojoj se nalazila antena. Čitavim putem molio sam krunicu da protekne sve u redu. Hvala Bogu zaustavio nas je jedan policajac koji nije znao o kakvoj anteni se radi, predao sam mu sve papire i pustio nas je.

Sutradan smo otišli posjetiti poznato turističko mjesto u Puertu Ayacuchu koji se zove [Tobogán de la selva](#) (Džunglin tobogan). Naime radi se o jednoj rijeci čiji tok je zbog strmine i erozije tla načinio na stijeni izlisanu klizavu stazu (zbog nekih algi) i izgleda kao tobogan. Kad sam to ugledao osjećao sam se kao da imam devet godina i odmah sam poželio spustiti se. Upozorili su me da se ne spuštam odozgo već otprilike od sredine (da prvo vidim kako ide – barem sam ja tako razumio). Kad sam vidio da ide sporo otišao sam spustiti se od vrha. Razletio sam se punom brzinom i pomislio da ću ostati bez kičme kad sam ugledao prirodno uleknuće koje je bilo prekrivenom brzim slapom. Tamo su bili neki Indijanci i gledali začuđeno koji se to luđak spušta punom brzinom pri tako niskom vodostaju. Kako god hvala Bogu i anđelima što sam imao hlače na sebi i super majicu od Nove Eve koje su me spasile da mi se nije oderala koža na rukama, leđima i nogama. Kad sam vidio da se približavam uleknuću počeo sam kočiti rukama i nogama kako sam znao, ali bezuspješno. Udario sam sa stražnjicom u uleknuće i pomislio sam da ću ozbiljno ozlijediti kičmu. Uleknuće me je naglo usporilo tako da sam se uspio zaustaviti i ustati. Osjetio sam jaku bol, morao sam se sjesti i odmoriti, a bol se nastavila narednih tjedan dana. Hvala Bogu sve je ostalo na mjestu. Sutradan smo krenuli taksijem od Puerta Ayacucha do [Samariapa](#), mjesta odakle isplovljavaju i uplovljavaju čamci, gliseri i brodovi na Orinocu za one koji žele putovati duboku u prašumu (70 km južnije od Puerta Ayacucha). Inače nije moguće isploviti iz Puerta Ayacucha (iako se Orinoco tamo nalazi) zbog toga što je donji tok Orinoca plitak i opasan za navigaciju zbog skrivenih stijena i drveća koji plutaju ili su uronjeni u rijeci.

U Vikarijatu su nam preporučali taksistu evangelika Harryja koji se pozna dobro s policajcima da nam ne bi pravili putom probleme oko antene. Odmah po izlasku iz Puerta Ayacucha zaustavili nas je gradska policija i policajac mi je htio zaplijeniti antenu. Prepoznao ju je i rekao mi je da je to ilegalno. Hvala Bogu Harry je razgovarao s načelnikom postaje i pustili su nas. Još uvijek smo bili u strahu da nam ju ne oduzmu jer je put od Puerta Ayacucha do

Samariapa trajao sat i pol vožnje i policija nas je zaustavljala više puta. Vidio sam na usnicama Harrya kako je molio i pustio neku glazbu slavljenja, a ja sam se uhvatio krunice i uspjeli smo nekako doći do Samariapa. Inače od Samariapa ima još nekoliko desetaka kilometara ceste za osobne automobile koja je u vrlo dobrom stanju zbog toga što nije prometna i nakon toga više nema prometnica već se promet odvija samo preko rijeka. Inače Chávez (bivši predsjednik) je htio izgraditi cestu koja bi prolazila kroz prašumsko područje, ali zagovaratelji prirodnog okoliša spriječili su ga u njegovom naumu.

Došavši u Samariapo ukrcali smo se na teretni motorni čamac (*bongo*) kojim smo plovili do mjesta [Morganito](#) i tamo su nas dočekali jedan kateheta (koji radi na našoj misijskoj postaji) i vozač motornog čamca. [Oni su nas prevezli bržim čamcem](#) do otoka [Isla ratón](#) (Otok štakor). Mislim da samo ime već puno govori... Tamo smo posjetili naše [sestra FMA](#) s kojima je na našoj misijskoj postaji jedan dijecezanski svećenik. Susreo sam se sa sestrom Ceciliom (misionarkom iz Kolumbije) koja je bila sa mnom na misijskoj postaji La Esmeraldi godinu dana. Sestre su mi pokazale zajednicu i školu gdje Indijanci pohađaju nastavu. Na tome otoku se nalazi i velika farma koja je također dio naše postaje, ali zbog kratkog vremena nisam je imao vremena pogledati. Nakon nekoliko sati sa čamcem smo prešli na drugu stranu obale u Kolumbiju (bez ikakve kontrole) i tamo smo čekali [brzi kolumbijski gliser](#) koji vozi oko 50 km/h. Plovili smo dva sata. Bilo je prekrasno promatrati rijeku koja prolazi kroz džunglu iako smo osjećali neudobnost zbog dva sata neprekidnog sjedenja. Zaustavili smo se samo nakratko na još nekoliko mjesta kako bi se putnici ukrcali i iskrcali.

Zaustavivši se već izmoreni od puta na kolumbijskom pristaništu, preplovili smo ušće rijeke teretnim motornim čamcem do San Fernanda de Atabapa. [Tamo nas je dočekao](#) salezijanski vikar i ravnatelj naše škole don Richard Luís Aldo Candelo Jaspe na motoru s učenicima. Na motoru su me odvezli do naše misijske postaje. Radi se o manjem gradiću koji više sliča kolumbijskom gradiću nego venezuelanskom. Po cestama se mogu vidjeti [motori s prikolicama](#) (tipično za Kolumbiju). Iako se radi o venezuelanskom gradu ne plaća se bolivarima već [kolumbijskim pesosima](#).

Na toj misijskoj postaji ravnatelj zajednice je don Isaías Enrique Torres kojega don Ivan Stojanović poznaje jako dobro jer su živjeli zajedno još dok su bili u misiji u Africi u Gani. Svaki puta kada se sretnemo prvo što me pita jest - kako je don Ivan?

Tamo je na misijskoj postaji također bio novo zaređeni svećenik don Rabarison Harinandrasana Georges misionar iz Madagaskara na kojeg je dubok dojam u pozitivnom smislu ostavio don Vladimir koji je dugi niz godina radio kao misionar na Madagaskaru, a bio je jako blizak s don Stjepanom Tribuljakom jer su zajedno studirali i odrastali zajedno.

Na kraju nemoguće je izostaviti velikog misionara i najstarijeg brata u našoj provinciji don Tomása Salazara koji sada ima 94 godine. Najvitalniji i najzdraviji brat od sve starije braće. Ovaj brat svećenik radi i radio je kao misionar preko 40 godina u teškim uvjetima u prašumi. Već dugi niz godina predaje matematiku i još uvijek je agilna i brz u računima. Don Tomás (don Toma) nikada nije studirao matematiku i fiziku na fakultetu, ali je samouk (autodidaktik). Matematiku i fiziku je samoinicijativo učio iz knjiga i izvrstan je profesor na našoj školi. Ima širok spektar gledanja tako da je teško da pod ispitom netko prepisuje. Lijevo i desno oko su mu izbačeni u stranu, znači gleda suprotno od križa (anomalija od rođenja) tako da nikad se ne zna u što je zagledan, a oba su oka aktivna. S njime sam se našao jako dobro i pun je iskustava iz misija i moglo bi se reći da je živa povijest misijskog djelovanja salezijanaca u provinciji i u apostolskom vikarijatu.

Kad smo se smjestili, pokazali su nam [školu](#). Škola obuhvaća primarno i sekundarno obrazovanje (gimnazija), tako da ima trenutno oko 600 učenika (Indijanaca) koji pohađaju školu. U San Fernandu de Atabapu ima podosta evangelika (protestanata), neki od njih pohađaju također našu školu jer javna škola je u lošim uvjetima i nastava se ne odvija redovito zbog trenutne situacije u zemlji.

Kako se grad nalazi u prašumi ne postoji distribucija energetske mreže koji je povezan s ostalim gradovima. Gradić ima ogromni dizel generator električne energije koji je nekoć

funkcionirao odlično, ali više ne funkcionira. Stoga postoji manji generator koji nema kapacitet opskrbe za čitav grad, stoga snabdjevanje električnom energijom vrši se po sektorima. Tako naša misijska postaja dobiva električnu energiju radnim danom samo prije podne (zbog škole) i svaki drugi dan po noći. Stoga tijekom dana koristimo električnu energiju preko solarnih kolektora i baterije.

Jednom prilikom su me odveli da razgledam generator koji je već duže vrijeme van funkcije. Vidio sam da su mnogi dijelovi već dotrajali i potrebna je jedna dobra investicija da se postavi ponovno u rad i možda dobrih mjesec dana rada za redovno održavanje i reviziju sustava za puštanje u ponovni rad.

U jednom poslijepodnevu već smo instalirali antenu na krov naše misijske postaje i već smo imali pristup Internetu. Brzina je tada bila oko 15-ak Mbita/sekundi u slanju podataka i oko 70-ak Mbita/sekundi u primanju podataka.

Jedan dan smo otišli teretnim motornim čamcem ([bongo](#)) u Kolumbiju u prašumski gradić Inírida. Tamo smo kupili access pointove tako da smo proširili pristup po čitavom teritoriju misijske postaje i omogućili pristup profesorima da imaju pristup Internetu.

Iako čitajući ovo pismo izgleda da smo došli tamo poradi rješavanja tehničkih problema u stvarnosti nije bilo tako. Naš primarni cilj dolaska bio je pripremiti duhovne obnove za 600-tinjak učenika.

Svakog dana (oko tjedan i pol) brat Yoanny i ja imali smo grupe po 60 učenika koje smo formirali u dvije grupe. Yoanny je radio sa 30-ak učenika i ja isto tako.

Tema duhovne obnove bila je stvaranje, Isusove kušnje u pustinji i preobraženje Isusovo na gori (to je bio period prve i druge korizmene nedjelje). Naravno to je bilo prilagođeno po dobi učenika koji su prisustvovali duhovnoj obnovi.

Ono što me se posebno dojmilo bila su djeca roditelja protestanata koji su bili jako zainteresirani za te teme. Nekoliko dječaka kada su trebali preko crteža i interpretacije iznijeti poruku na temelju našeg nagovora i Evanđelja, naučili su tekstove napamet. To me je posebno dirnulo jer kada netko želi naučiti Evanđelje napamet znači da ga to interesira i to voli.

Među djecom bilo je nekih djevojčica koje su mi prišle i govorili mi da oni imaju drugačiji pogled s obzirom na ono što sam iznio. Zamolio sam ih da mi pobliže razjasne, pa sam uočio da ima u San Fernandu de Atabapu i nekih koji šire interpretacije svetog pisma s gnostičkim elementima.

Sve u svemu vidio sam tamo plodno tlo i veliku zainteresiranost stanovništva i mladih za vjeru i potrebu za usmjerenjem jer dosta ih interpretira sveto pismo kako znaju jer nema sistematskog načina učenja, a vjerujem da bih ih dosta od njih pohađalo sate Biblije pouke u vjeri kada bi im se to ponudilo.

Don Giuseppe Zanotto nekoć je djelovao u San Fernandu de Atabapo i osnivao zajednice gdje su se vjernici okupljali po obiteljima i razmatrali Božju Riječ i održavali su Slavlja Božje Riječi. To je polučilo pozitivnim rezultatima da je čak i regionalni savjetnik za ovu regiju [don Hugo Orozco](#) posebno pohvalio rad don Giuseppea u izvanrednoj vizitaciji Venezuele.

Don Giuseppe se razbolio, pa su ga poslali u Caracas na liječenje. Upoznao sam u San Fernandu de Atabapu ljude koji su mi s nostalgijom pričali o don Giuseppeu i s velikom žalošću što nema nikoga koji bi nastavio put koji je predložio don Giuseppe.

Inače stil života u San Fernandu de Atabapu je puno drugačiji nego u La Esmeraldi i Mawaki gdje sam bio prije za vrijeme pedagoške prakse. To je zbog toga što Indijancima je blizu Kolumbija i Puerto Ayacucho (glavni grad države Amazonas u Venezueli) i nesmetano mogu prelaziti granicu, pa je lokalno stanovništvo u doticaju s drugim kulturama. Mene nitko nije kontrolirao iako po zakonu kada prelazim granicu riječnim putem potrebno je prije pribaviti Propusnicu od granične policije Venezuele jer pri povratku u Venezuelu policija ima pravo naplatiti kaznu ukoliko ne posjedujem istu.

Gradić je smješten na sjecištu triju rijeka. To je najveća rijeka Orinoco u koju se ulijevaju dvije rijeke, Atabapo i rijeka Guaviare. Posebno me se dojmila [rijeka Atabapo](#) jer je [crna kao Coca Cola](#) i imao sam prilike kupati se u rijeci više puta.

Bio sam tamo u sušno vrijeme kada je rijeka u vodostaju ekstremno pala, pa se praktički [moglo propješačiti do Kolumbije](#). Pijesak korita rijeke Atabapo je izrazito bijele boje i čini se kao snijeg.

Pitao sam mještane zbog čega je tako rijeka izrazito crne boje, a nema nikakvog bilja na dnu koje bi odražavalo tu boju. Čuo sam različite teorije da je to zbog velike koncentracije joda u vodi, ali stručnjak don Tomás mi je razjasnio o čemu se radi. Naime nije zbog nikakvog joda već zbog toga što u gornjem toku rijeke postoji jedna biljka koja se otapa u vodi i izlučuje crnu boju.

Blizu gradića ima podosta rudnika zlata i zlato se vadi također iz rijeke. Postoje naime velika crijeva koja se postavljaju u rijeku Atabapo i koja pod vrlo niskim tlakom uvlače vodu i pijesak i izbacuju ga na obalu. Kako je zlato teže od pijeska i vode ono prirodnim padom pada bliže i onda se koristi živa kako bi se zlato pokupilo i odvojilo od vode i pijeska. Isparavanjem žive ostaje zlato. To je veliki ekološki problem o kojem se ne govori puno. Mnogi Indijanci obolijevaju jer ne znaju što je živa, a ima i velikog pomora riba jer često puta nešto žive završi u vodi.

Navodno da su po rudnicima veliki utjecaj imali gerilske jedinice Kolumbije s kojima je surađivala vlast još od vremena Cháveza koja se nastavlja preko Madurine vlasti. U nekim dijelovima vojska Venezuele je uspjela protjerati gerilske jedinice i sada oni upravljaju rudnicima kao što je trenutno oko La Esmeralde.

Zlato je u državi Amazonas puno jeftinije nego u Europi, zato jer ga ima. Cijena po gramu se kreće od oko \$40 do \$50 dok je u Europi cijena oko 80€.

Neki od naših misionara rekli su mi da je nedavno u La Esmeraldu došlo preko dvije tisuće vojnika upravo radi rudnika.

Kako je korito rijeke presušilo moguće je vidjeti ogromne stijene koje se tamo nalaze i jako su opasne za navigaciju. Stoga čamcima upravljaju osobe koje jako dobro poznaju rijeku. Već je bilo brojnih nesreća prilikom upravljanja čamcima što zbog stijena, što zbog virova, komada drveća koji plutaju ili plivaju unutar vode.

Don Tomás mi je pričao kako se jednom prilikom čamac pun mladih prevrnuo u vožnji i nitko nije preživio zbog riba piranja.

Prošle se godine jedan od naših asistenata prevrnuo na brzom kolumbijskom čamcu kojemu je elisa udarila u drvo koje je bilo pod vodom. Svi su se spasili jedino što su neki izgubili stvari i mobitele.

Nakon nekoliko tjedana vratili smo se iz San Fernanda de Atabapa u Caracas kako bismo započeli sa studiranjem četvrtog semestra teologije. Put je trajao nevjerojatnih 22 sata.

Ove je godine mons. Jonny Reyes (salezijanac i biskup Apostolskog vikarijata) iznio jednu kritiku koja se nije svidjela vladajućima stoga više misionari ne putuju avionom u naše misijske postaje, a i smanjeni su brojevi letova zbog nedostatka goriva. Tako da sada misionari moraju čekati tjednima veliki brod koji kreće od Samariapa i da bi došli do mjesta gdje sam bio prije u La Esmeraldi put traje oko tjedan dana, a potrebno je prevaliti put od 500-tinjak kilometara. Dodatni problem su predstavnici Indijanaca kojih ima jako puno i naplaćuju tranzit po rijeci. Tako da kad šaljemo hranu u naše misijske postaje uvijek treba predvidjeti određeni postotak koji ide njima. Kada sam bio u La Esmeraldi cijena litre benzina/dizela bila je \$2,66, a sada je cijena skočila do nevjerojatnih \$5 po litri.

Posebno bih htio zahvaliti don Peji Orkiću ravnatelju salezijanske zajednice na Jarunu i Zajednici svetog Josipa koji su prikupili pomoć u iznosu od 4.700€. Kada sam posjetio Hrvatsku u ljeti taj novac sam promijenio u dolare i dobio \$5.126. Obavijestio sam ravnatelje misijskih postaja i predao sam novac provincijalu. Svaka misijska postaja dobit će oko \$1000. Pomoć će ići samo misijskim postajama koje su prašumi: Isla Ratón (novac uručen

provincijalki FMA), San Fernando de Atabapo, La Esmeralda, Mawaka i Okamo. Misionari su neizmerno zahvalni za pomoć koja se prikupila i kada bude pomoć svima uručena provincijal će poslati zahvalno pismo.

Početak godine bio sam dosta zaokupljen oko izrade boravišne vize. Uvjet da bih je mogao imati je da sam u radnom odnosu. Tako da me je provincijala zaposlila kao da radim na održavanju informatičke opreme i primam minimalnu mjesečnu plaću (200 bolivara, odnosno 3,7€). Da bih mogao promijeniti status vize iz prijelazno-redovničke u boravišnu trebao sam platiti nešto manje od tisuću dolara (naravno sve legalno). Inače izrada putovnice za stanovnike Venezuele iznosi oko \$700. Ne treba smetnuti s uma da prosječna plaća u Venezueli ide do samo \$10. U ožujku sam dobio boravišnu vizu na pet godina. Da bih mogao zatražiti venezuelansko državljanstvo moram imati najmanje deset godina prijavljeno boravište, dok za Španjolce, Talijane, Portugalce, latinsko-američke državljanine i državljane otočja na Karipskom moru dovoljno je imati pet godina boravište prema Ustavu ove zemlje.

Trenutno je u Venezueli porast inflacije i za \$1 može se dobiti 51 bolivara dok npr. u rujnu ove godine za \$1 moglo se dobiti 36 bolivara.

Posebno se zahvaljujem na pomoći od Salezijanske provincije Ivana Bosca, provincijalu don Milanu Ivančeviću i bivšem provincijalu don Tihomiru Šutalu što su mi poslali pomoć preko našeg regionalnog savjetnika don Huga Orozca i na još dodatnih tisuću eura što sam predao ravnatelju naše bogoslovije don Luigiu Germánu Quintani Prati.

Početak godine bio je u znaku raspisanog referenduma da se vrati Venezueli dio koji je sada pod Kooperativnom Republikom Gvajana. Navodno da bi teritorij Venezuele trebao ići do rijeke Esequibo. Iako su vladajući htjeli demonstrirati kako je bio veliki odaziv građana na referendumu u praksi nije bilo tako. To se vidi upravo zbog toga što ljude brinu više egzistencijalna pitanja nego problemi oko granica.

U lipnju i srpnju praktički nismo imali pristupa Internetu. Inače u Venezueli pristup Internetu je cenzuriran, pa je potrebno spajati se preko VPN-a da bi se pristupilo nekim sadržajima. Ja se inače spajam na računalo u Hrvatskoj i tako zaobilazim restrikcije. Oni koji imaju pristup preko Interneta preko Starlinka nemaju restrikcija. Možda se upravo radi toga odugovlači oko legalizacije.

Radio postaje i televizije koje su dostupne u Venezueli dužne su prenositi vijesti i govore vladajućih, stoga većina ne sluša radio niti gleda televiziju, a vijesti prate uglavnom preko Interneta.

Po završetku semestra koji je bio veoma interesantan imali smo predmete: kristologija II, srednjovjekovna povijest Crkve, moderna povijest Crkve, Ivanova literatura, otajstvo Boga III, teološka duhovnost i teologiju fundamentalnog morala II. U [razredu](#) smo različitih redova i kongregacija. Od donedavno s nama studiraju i dijecezanski bogoslovi.

Odmah po završetku semestra (sredinom srpnja) započeli smo [duhovne vježbe](#). Kao propovjednik došao nam je don Gustavo Cavagnari (Argentinac) koji godinama radi na UPS-u u Rimu i u Podružnici UPS-a u Jeruzalemu.

Kad su završile duhovne vježbe odmah drugog dana na dan predsjedničkih izbora krenuo sam na put prema Hrvatskoj. Širile su se lažne vijesti da će toga dana biti zatvoren aerodrom, baš naprotiv toga dana puno je putnika putovalo. Let prema Istanbulu trajao je 12 sati, a prema Zagrebu samo dva sata. Bio sam 50 dana u Hrvatskoj.

Uoči izbora izbili su brojni sukobi s policijom i vojskom. Jako puno ljudi je pritvoreno čak i djece i mladih. Navodno da ih vladajući drže u neljudskim uvjetima. Povezao sam se s ljudima koji imaju informacije iz prve ruke i posvjedočili mi o tome. Iz jednog našeg oratorija jednog maloljetnika su zatvorili.

Nekoliko dana nestajalo je struje u čitavoj Venezueli, a vladajući su optuživali opoziciju za sabotažu.

Opozicija ima kopije glasačkih listića jer su bili prisutni na glasačkim mjestima i tvrde da su pobijedili na izborima, a vladajući optužuju opoziciju da je sabotirala informatički sustav vlade i da ne mogu objaviti rezultate izbora jer su podaci nestali, ali da je prema listićima pobijedio Maduro. Problem je u tome što još do dana današnjega vlada nije predočila glasačke listiće. 10. siječnja predsjednik Maduro bi trebao imati svečanu prisegu jer se proglasio opet predsjednikom preko većinske volje naroda i bez obzira što ga većina zemalja nije priznala legalnim predsjednikom. Neki očekuju da bi tih dana opet mogli izbiti neredi. Za više informacija o Venezueli možete pratiti [ovdje](#).

Ovom prilikom posebno bih zahvalio provincijalu don Milanu Ivančeviću koji je otvorio račun u Hrvatskoj za prikupljanje pomoći u Venezueli:

IBAN: HR9523600001502552910

Vlasnik računa: Hrvatska salezijanska provincija

Adresa: Omiška 8, Zagreb

Banka: Zagrebačka banka

SWIFT kôd: ZABHR2X

Pomoć se može uplatiti na ovaj račun, a onda hrvatska provincija može poslati novčanu pomoć u Venezuelu.

Također u ime onih koji su zaprimili pomoć zahvalio bih vlč. Tomislavu Šagudu (župniku u Presvetom Trojstvu u Prečkom) koji me je pozvao da održim prezentaciju kako se živi u Venezueli u glavnom gradu i u prašumskom dijelu države Amazonas koja je pod Venezuelom. Prikupilo se 3.500€ i također veliko hvala mome župniku vlč. Željku Nestiću gdje smo u župi prikupili 2.500€.

Vlada je ove godine donijela Odluku da će se ove godine započeti s kićenjem uoči Božića 1. listopada. Prošlih godina akcija kićenja već je započinjala u rujnu. Po Internetu i ostalim medijima kružile su lažne vijesti kao i u Hrvatskoj da je predsjednik Maduro promijenio datum Božića koji se do sada slavio 25. prosinca, a da će se od ove godine Božić slaviti 1. listopada.

Ovog ljeta iz moje zajednice na bogosloviji imali smo četiri svećeničkih ređenja i došao nam je brat Everd Ramón Garcia Juárez koji je sada na prvoj godini teologije i dobili smo novog vikara jer ispovjednik se razbolio, pa više nije s nama. Tako [nas je sada](#) na bogosloviji sveukupno 11. Jedan brat na prvoj godini, trojica na drugoj i nas četvorica na trećoj, dok na četvrtoj godini trenutno nemamo nikoga. Formativnu ekipu sačinjavaju tri svećenika salezijanca.

Ove godine papa Franjo je imenovao salezijanskog biskupa mons. Raúlta Biorda Castilla koji je prije bio biskup biskupije države Guaire, nadbiskupom Caracasa. Već sam jednom pisao da je potrebna suglasnost predsjednika Madura da bi se nekoga moglo imenovati nadbiskupom Caracasa. Svi biskupi moraju biti Venezuelanci osim u slučaju apostolskih vikarijata gdje je moguće izabrati kao biskupa i nekoga koji nema venezuelansko državljanstvo.

Krajem rujna posjetili [smo groblje](#) u Valenciji. Stravičan prizor, groblje se ne održava, a zbog santerije (religija koju su donijeli robovi iz Afrike i koja se spojila s katoličanstvom – ne radi se o sotonizmu) ima podosta oskrvnutih grobnica. Groblje je ogromno da je potrebno voziti se s autom i lako se je izgubiti. Prolazeći može se vidjeti mnogo otvorenih grobnica. Santeristi idu na misu, vjeronauk za sakramente jer vjeruju da time štiju svece kao bogove i iskapaju leševe da bi njihove kosti predali kao prinos darova istima. Ova religija navodno prije nije bila toliko prisutna u Venezueli. Kažu da se nevjerojatnom brzinom počela širiti kada ju je Chávezova partija počela promovirati i prakticirati kao i magiju.

Zbog toga mnogi preferiraju kremaciju naspram ukopa. U Caracasu ima jedno groblje koje je čuvano i redovito se održava, ali je potrebno platiti od dvije do tri tisuće dolara i mjesečno \$20 za održavanje, no to si ne može svatko priuštiti zbog trenutne ekonomske situacije u zemlji.

Prije mog dolaska u Venezuelu salezijanci su mi pričali kako su oskrvnuli našu salezijansku grobnicu.

Krajem rujna započela su nam predavanja treće godine teologije i poglavari su mi promijenili apostolat. Više nisam u favelama La Dolorita, već u favelama Svetog Izidra. U tim favelama radio je Petrus (misionar iz Indije) koji je sa mnom došao u Venezuelu. S njime je bio jedan salezijanac koji je ove godine zaređen za svećenika i poslan u San Felix. Kako je Petrus ostao sâm onda su me zamolili za pomoć u radu.

Dodatni problem jest što je salezijanac koji je radio s Petrusom ušao u konflikt sa dijecezanskim župnikom da je morao čak intervenirati biskup Biskupije Petare (biskupija osnovana prije tri godine). Biskup je udaljio župnika i tako da sada pastoral vodimo mi, a misu nam dolazi služiti ekonom naše bogoslovije.

Trenutno nam treba novac za pastoral i moramo tražiti donacije.

Ovaj dio favela je jedan od najsiromašnijih, [djeća se igraju sa smećem](#), a ljudi hodaju bosu. Također stopa kriminala je na dosta visokom nivou, naime prije dvije godine ovdje su ubili sina jedne katehisticke. Navršio je samo 18 godina.

Upravo pripremam jedan dokumentarni film gdje je ideja prikazati kako se živi u favelama Caracasa i prikazati konkretno jednu stvarnost koja jedna od obitelji proživljava.

Kao primjer navest ću vam jedan slučaj. Upoznao sam jednu djevojčicu koja se zove Amanda koja živi sa svojim ocem, ne znam gdje joj je majka. Većina obitelji ovdje čini majku i djecu, a nije rijetkost da majka ima djecu s različitim muškarcima. Ono što se posebno ističe su neodgovorni muškarci koji nisu spremni osnovati obitelji ili majke koje žele živjeti samostalno.

Da se vratimo djevojčici. Amanda ima oko 12 godina jednom sam je posjetio s jednom katehisticom da zamolimo njezinog oca da dopusti Amandi da pohađa vjeronauk za prvu pričest. Kada smo došli pred ulaz njezine kuće izlazio je čovjek oko 60-ak godina, pomislivši da je taj gospodin njezin otac, objasnio sam zašto smo došli. Gospodin je uzdahnuo s tugom i rekao – o kad bi barem... Tada nam je odgovorio - pozvat ću vam njezinog oca, pa možete s njime razgovarati. Otac se je spustio niz stepenice u stilu kao kauboj imao je kaubojski šešir i upitao nas s visokog što trebate? Objasnio sam mu situaciju i samo je odgovorio – vidjet ćemo...

Naime susjedi koji žive s njima, a neki su katehisti rekli su mi da je taj gospodin u Jehovinim svjedocima, ali da je dosta liberalan i ne sudjeluje u sekta i da često poziva žene u svoj stan, a Amandu pošalje po noći po favelama da šeće. Kada sam ugledao Amandu bila je lijepo uređena, ali katehisti mi kažu da često puta se vidi da je zapuštenog izgleda, da se ne kupa i ponekad se može vidjeti da je raščupane kose i da je školski prijatelji izbjegavaju, a ona se dosta povlači u sebe.

Drugi primjer je da ljudi ovdje jako malo zarađuju i po ulicama se vidi jako puno pijanih koji su izgubili smisao za život. Ono što me je dosta začudilo što se mogu ovdje po ulicama vidjeti čitave obitelji koji se subotom navečer opijaju.

Jedne večeri odlučili smo Petrus i ja pozdraviti pijance po ulicama. Iako ništa nisam spominjao Boga niti me itko o njih poznavao tko sam i odakle dolazim, jedan pijanac mi je rekao - ja volim i poštujem Boga, ali nemam snage... Sutradan su došli na misu neki od tih pijanaca. Te nedjelje bilo je evanđelje koje govorio o slijepcu Bartolomeju i svećenik je upitao - tko ovdje misli da je krepostan neka podigne ruku. Većina je vjernika podiglo ruke, no zamijetio sam da pijanci nisu podigli ruke. Posebno me je dirnulo kada je drugi svećenik prolazio s Presvetim i bacili su se na koljena...

Kažu da je ovaj dio favela najopasniji u Caracasu. Prije nekoliko godina ovdje je bilo i ubojstava. Jednoj katehistici su ubili sina koji je tada imao 18 godina. Ubojica je bio nešto kratko u pritvoru i ubrzo su ga pustili na slobodu i slobodno se kreće. Razgovarao sam s tom katehisticom i rekla mi je da može dati izjavu za dokumentarni film koji pripremam da vam pokažem u kakvim uvjetima se ovdje živi.

Druga stvar tipična za favele jest ogromna buka. Jednom sam upitao kako to da ovdje nema policije i ako prijaviš policiji buku, što ne izlaze na teren? Neki su mi odgovorili s podsmjehom, da kad ovdje prijaviš takav slučaj da se neki policajci pridruže fešti.

[Favele Svetog Izidra](#) imaju jednu glavnu prometnicu koja ima podosta veliku strminu i tuda konstantno prolaze automobili i maloljetnici na motoru vozeći se ludo na zadnjem kotaču. Ima puno nesretnih slučajeva.

Nedavno je jednu ženu koja ima dijete od 15 godina (pohađa naš [Centar za mlade](#) i ministrant je na misi) udario autobus dok je bila na motoru. Žena je zadobila pukotinu na lubanji, ogrebotine na leđima i teške povrede na stopalima.

Posjetio sam je s Petrusom u javnoj bolnici. Postavili su joj 25 šavova na lubanji, a rana na nozi se inficirala i bilo je potrebno nabaviti neki stroj za uklanjanje mrtve kože koji košta oko \$800. Naravno bolnica nema taj stroj, ali je obitelj uspjela unajmiti stroj.

Malo ću vam pobliže opisati kakva je situacija ovdje u javnim bolnicama.

Iako sam ovdje u Venezueli preko tri godine još nikada nisam imao priliku posjetiti javnu bolnicu. Posjećivao sam samo privatne klinike koje imaju visoki standard kao one u Europi, ali su jako skupe i većina stanovništva ne može si priuštiti boravak u njima. Npr. Klinika Ávila naplaćuje hitni prijam od oko \$1.500 i ako nemaš privatno osiguranje moraš platiti.

Zbog toga većina stanovništva ide u javne bolnice. Vlada se busa u prsa hvaleći se kako je Venezuela socijalna država zahvaljujući Chávezu. Istina javne bolnice su ovdje besplatne, ali realnost je sasvim drugačija.

Konkretno opisat ću vam na slučaju ove mlade žene koju sam spomenuo maloprije. Naime ova žena je smještena u javnu bolnicu koja je jedna od onih koja ima najgore uvjete u Caracasu.

Izvana se vidi je je bolnica ogromna i podosta zapuštena, unutar bolnice se vidi da se čisti ali se opaža da nedostaje sredstva za čišćenje tako da iako se čisti, čini se dosta prljavo i nije rijetkost da se vide papirići po podu. Po hodnicima se vidi kako šeću doktori i medicinsko osoblje. Nije moguće razlikovati jesu li doktori ili medicinske sestre ili tehničari jer svi nose bijele kute. Kad smo ušli u sobu gdje je ležala unesrećena žena s njome je u sobi bilo još nekih sedam pacijenata sa svojim posjetama. Svatko od njih ima nekoga od obitelji koji se brine za njih, ako netko želi da pacijenta njeguje medicinsko osoblje mora to dodatno platiti jer plaća koje dobiva medicinsko osoblje je mizerija.

U realnosti sve se u bolnici plaća. Jedino što je besplatno je korištenje kreveta. To znači ako je potrebna neka operacija ili neki zahvat sve treba platiti. Čak zavoje, šprice, igle, vatu – sve treba platiti. Dok smo bili u sobi ušla je jedna gospođa (ne znam je li doktorica ili medicinska sestra) i povikala teti unesrećene žene – treba liječiti ranu! Gospođa je dohvatila gazu da će je staviti na ranu, a doktorica/medicinska sestra joj odvrati – ne tako, zalijepit će

se za ranu, trebao prije staviti kremu! Tada je teta unesrećene žene premazala ranu na leđima i postavila gazu...

Druga stvar onaj koji od obitelji njeguje pacijenta mora kupiti lijekove čak i hranu jer hrana u bolnici nije besplatna.

Za kraj vam šaljem statistiku Provincije koja obuhvaća Venezuelu i Curaçao za godinu 2023. Ukupan broj salezijanaca: 132 (2023.), što je smanjenje od 20% u zadnjih šest godina.

Distribucija braće:

38 u početnoj formaciji.

7 u kući za njegu bolesnih.

3 izvan teritorija provincije zbog studija ili službe.

5 procesu sekularizacije.

Prosječna dob: 55 godina (2023.), uz stabilnu dobnu distribuciju.

Formacija

38 braće u početnoj formaciji, uključujući:

8 prednovaka (2 godine prenovicijat), 7 novaka (u Kolumbiji), 9 posnovaka (2 godine posnovicijat), 3 asistenata, 11 teologa (4 godine studij teologije), 1 u formaciji za časnog brata i 13 neosvećenika u petogodišnjoj fazi (quinkvenisti).

Stopa zadržavanja: 57,6% (niska).

Napomene o gubicima:

25 napuštanja kongregacije (2017.-2023.) - 17 s privremenim zavjetima, 1 klerik s doživotnim zavjetima i 7 svećenika s doživotnim zavjetima.

26 preminulih braće.

Zajednice

Ukupno 31 kanonska zajednica, ali samo 23 aktivne.

U 8 zajednica suspendirane su aktivnosti.

6 zajednica ima manje od 4 braće.

Djelatnosti i misije

Obrazovne institucije:

15 škola (uključujući 4 tehničke).

Mreža škola u misijskoj postaji Mawaka.

16 centara za stručno osposobljavanje (nešto kao pučka otvorena učilišta u Hrvatskoj).

1 sveučilišni institut.

1 sveučilišna rezidencija za studente.

10 centara za duhovne obnove.

8 kuća Don Bosco za nezbrinute mlade.

2 internata.

Pastoralne aktivnosti:

13 župa, 2 svetišta, 32 oratorija i 7 omladinskih centara.

Socijalni programi:

12 pučkih kuhinja, 2 medicinska dispanzera, 15 župnih caritasa

Tvrtke:

6 tvrtki: 2 farme, tiskara i izdavačka kuća, Radio postaja Raudales Stero i TV Amavisión.

Misionarske zajednice:

4 u regiji Amazone, uključujući suradnju s lokalnim plemenima.

Ovih dana je bilo aktivno u pastoralu, a sada kada je došla božićna osmina većina braće i svećenika je otišlo u posjet svojim obiteljima. Tako da je zavladała tišina. Na bogosloviji sam ostao sam s ravnateljem. Odlazim u zajednicu La Dolorita gdje sam prije bio u apostolatu. Tamo su me zamolili da budem do 5. siječnja s bratom misionarom iz Italije koji je jučer navršio 86 godina, već je krhkog zdravlja. Kako sva braća odlaze posjetiti svoje obitelji zamolili su me da ostanem s njime.

Sretan i blagoslovljen Božić i Nova 2025 svoj braći u provinciji kao i svima onima do kojih će doći ovo pismo.

Lijep pozdrav i Božji blagoslov svima,
u don Boscu,
Tomislav